Vol. 1, Issue 3

JARAYON YONDASHUVI VA KORXONANING XULQ-ATVOR NAZARIYASI

Otamurodova Dildora Abdukarimovna

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti, Iqtisodiyot va biznesni boshqarish kafedrasi katta o‘qituvchisi

Bobonazarov Bekzod Eshpo‘lat o‘g‘li

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti 4-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy korxonalarni boshqarish tizimida muhim o‘rin egallaydigan jarayon yondashuvi va korxonaning xulq-atvor nazariyasining mazmun-mohiyati, shakllanish tarixi, asosiy tamoyillari hamda amaliy ahamiyati keng yoritilgan. Jarayon yondashuvi korxona faoliyatini o‘zaro bog‘liq bo‘lgan boshqaruv jarayonlari majmuasi sifatida tashkil etish, ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish samaradorligini oshirish, mavjud resurslardan oqilona foydalanish hamda korxona oldiga qo‘yilgan strategik maqsadlarga erishishga qaratilgan boshqaruv usuli hisoblanadi. Mazkur yondashuvda har bir bo‘lim va xodim faoliyati alohida emas, balki umumiy natijaga xizmat qiluvchi yagona tizimning tarkibiy qismi sifatida ko‘rib chiqiladi. Maqolada jarayon yondashuvining rejalashtirish, tashkil etish, muvofiqlashtirish, nazorat qilish va takomillashtirish kabi muhim bosqichlari batafsil tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: korxona boshqaruvi, xulq-atvor nazariyasi, menejment, boshqaruv jarayoni, inson omili, mehnat unumdorligi, motivatsiya, tashkiliy madaniyat, boshqaruv qarorlari, korxona samaradorligi, ishlab chiqarish, rejalashtirish, nazorat, muvofiqlashtirish, jamoaviy faoliyat, iqtisodiy rivojlanish.

Jarayon yondashuvi menejment nazariyasining muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, boshqaruv faoliyatini bir-biri bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan jarayonlar yig‘indisi

sifatida talqin qiladi. Ushbu yondashuvga ko‘ra, korxonada boshqaruv bir martalik harakat emas, balki doimiy davom etadigan, takrorlanadigan va o‘zaro ta’sir ko‘rsatadigan faoliyatlar tizimidir.

Jarayon yondashuvining shakllanishi klassik menejment nazariyalarining rivojlanishi bilan chambarchas bog‘liq. Ayniqsa, fransuz olimi Anri Fayol boshqaruvning asosiy funksiyalarini tizimlashtirish orqali jarayon yondashuvining rivojlanishiga katta hissa qo‘shgan. U boshqaruv faoliyatida rejalashtirish, tashkil etish, buyruq berish, muvofiqlashtirish va nazorat qilish funksiyalariga alohida e’tibor qaratgan.

Keyinchalik menejment nazariyasi rivojlanishi natijasida ushbu funksiyalar yagona va uzluksiz boshqaruv jarayonining tarkibiy qismlari sifatida talqin qilina boshlandi.

Jarayon yondashuvining asosiy mazmuni shundan iboratki, korxonadagi har bir faoliyat turi ma’lum bir natijaga erishishga yo‘naltiriladi. Masalan, xomashyoni xarid qilish ishlab chiqarish uchun zarur sharoit yaratadi, ishlab chiqarish jarayoni tayyor mahsulotni shakllantiradi, marketing mahsulotni bozorga olib chiqadi, sotuv esa korxonaning daromad olishini ta’minlaydi.Ushbu jarayonlarning birortasida uzilish yuzaga kelsa, butun korxona faoliyatining samaradorligi pasayishi mumkin. Shuning uchun jarayonlarni o‘zaro muvofiqlashtirish va ularning natijalarini muntazam baholab borish zarur.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, jarayon yondashuvi va korxonaning xulq-atvor nazariyasi zamonaviy menejment tizimining muhim nazariy va amaliy asoslaridan hisoblanadi. Ushbu yondashuvlar korxona faoliyatini samarali tashkil etish, boshqaruv qarorlarini takomillashtirish, mehnat unumdorligini oshirish va iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashda katta ahamiyatga ega. Jarayon yondashuvi korxonadagi barcha faoliyat turlarini o‘zaro

bog‘liq tizim sifatida ko‘rib chiqadi. Uning asosiy vazifasi ishlab chiqarish va boshqaruv jarayonlarini tartibga solish, resurslardan oqilona foydalanish, ortiqcha xarajatlarni kamaytirish va belgilangan maqsadlarga erishishdan iborat. Jarayonlarning to‘g‘ri tashkil etilishi korxona faoliyatida uzluksizlikni ta’minlaydi hamda har bir bo‘limning umumiy natijaga qo‘shadigan hissasini oshiradi. Korxonaning xulq-atvor nazariyasi esa boshqaruv tizimida inson omilining naqadar muhim ekanligini ko‘rsatadi. Har qanday korxonaning rivojlanishi unda faoliyat yuritayotgan xodimlarning bilimiga, tajribasiga, mehnatga bo‘lgan munosabatiga, motivatsiyasiga va jamoaviy hamkorligiga bevosita bog‘liqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi. O‘zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi. – Toshkent, 2022.
2. O‘zbekiston Respublikasi. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – 2020.
3. G‘ulomov S. S. Menejment asoslari. – Toshkent.
4. Qosimova D. S. Menejment nazariyasi. – Toshkent.
5. Yo‘ldoshev N. Q. Menejment. – Toshkent.
6. O‘zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi. – Toshkent, 2022.
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining iqtisodiyotni rivojlantirish, tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash va korxonalar boshqaruvini takomillashtirishga oid normativ-huquqiy hujjatlari.